

Resensie

***Onwaarskynlike engele* – Rachelle Greeff**

1993. Kaapstad: Tafelberg. Prys R34,95.

Al die dinge wat gebeur ...

- Heilna du Plooy

Die laaste jare van die twintigste eeu is nie 'n gemaklike periode nie, nêrens in die wêreld nie en veral nie in Suid-Afrika nie. Wit Suid-Afrikaners beleef die probleme van die Westerse wêreld waarin duidelike dekadente bowetone voorkom, maar hulle beleef ook die geweldige politieke spanning en rou geweld van die Afrikawêreld waarvan hulle deel is.

Rachelle Greeff se nuwe bundel kortverhale is met hierdie eietydse wêreld gemoeid. By die algemene aktualiteit van die onderwerpe waарoor die verhale handel, kom die spesifieke fokus van die vroulike siening en ervaring. Die meeste verhale gaan oor die belewenis van vrouens en gee direk en onomwonde weer hoe hierdie vrouens die naargeestige laat twintigste-eeuse Suid-Afrika sien enervaar.

Want in die wêreld waar hierdie verhale afspeel, is min gelukkige mense. Dit is so dat gelukkige mense selde dramatiese storiemateriaal uitmaak en 'n gelukkige verhaal sou moeilik waar kon wees in hierdie dae.

Die verhale in *Onwaarskynlike engele* gaan oor 'n verskeidenheid vroulike belewenisse – die verhoudinge met die mans in hulle lewens, met hulle kinders, in mindere mate met hulle ouers, maar die persoonlike belewenis staan in die meeste gevalle teen die skel agtergrond van die politieke ontwrigting en geweld in die land. Meer nog, die verhale staan in die gees van die ontgogeling wat die moderne stadsvrou in verskillende vorme ervaar. So is daar verhale wat verwys na ongesonde en selfs onnatuurlike eetgewoontes van vrouens hoofsaaklik vanweë spanning op ander lewensterreine ("Eters anoniem" en "Hoekom klink jou stem so anders?"), kindergeboorte en dood ("Hierdie kind", "Season's greetings" en "Net 'n klomp goed wat gebeur het") en frustrasies oor kinders ("Van balans").

Dit gaan oor vroue wat vreemd voel binne die aanvaarde sosiale vernis ("Henkie het darem 'n funny ma" en "Worry dolls"), oor vroue vir wie die hede leeg geword het en wat sukkel om 'n greep op hulle lewe te behou ("Onwaarskynlike engele" en "Die kroon sien sy gat").

Greeff skryf gemaklik en vaardig. Die verhale beskryf mense se optrede en hulle belewenisse direk en duidelik: hierdie karakters leef in 'n tyd van veel ontwrigting en min troos, van veel uitrafeling en frustrasie en min beskerming, van veel ont-nugtering en skok en geweld en, ja, selfs min liefde. Maar dit is die wêreld waarin ons lewe, wat ons, hoe erg dit ook al is, inderdaad ken.

Kenmerkend van hierdie verhale is die joernalistieke beskrywende styl waarin geskryf word. Die gesuggereerde betekenis van belewenis word slim en soepel in woordkeuse en metafoor ingewerk. Die vrou se frustrasie word in "Die kroon sien sy gat" deur die kragwoorde werklik en die beskrywing van die moeilike kind in "Van balans" dra subtel oor hoe so 'n kind letterlik geweld pleeg aan sy ma. Elke verhaal lewer van hierdie tegniese vaardigheid voorbeeld op.

Die verhale probeer geen antwoorde gee nie, hullebeeld uit deur te beskryf en op te noem. Dit is vir my ook kenmerkend van hierdie tydperk waarin ons ons nou bevind, die tydperk waaroer die verhale handel en waarin die verhale geskryf is. Dit is nie 'n tyd van bespiegeling oor die sin van dinge nie, dit is nie 'n tyd waarin antwoorde gesoek of aangebied word nie, dit is 'n tyd waarin angs, ellende, ekstase of wat ook al beleef word. Die eksistensie is al wat geken kan word en wat dan hanteer moet word – die mites wat vroeëre generasies deur hulle krisisse gehelp het, is leeg bevind en word nou as dood aanvaar (vgl. die ma in "Die kroon sien sy gat" wat altyd voortreflik en volgens die norm haar man as kroon van die huis geéer het en nou nie vir die Boeing wag om oor te kom nie). Mense is gewoon hulpeloos en hulpbehoewend soos die vrou met die ironiese naam Peace wie se Happy Kersfeeswense onmoontlik is en die hartseer man, Niel, oor wie 'n engel sou moes waak.

Mense verstaan van die lewe weinig meer as dat dit bestaan uit "net 'n klomp goed wat gebeur".

Om die werklikheid só te sien, met die probleme só in reliëf getoon, is nie altyd 'gemaklik' nie. Die verhale in *Onwaarskynlike engele* speel af in 'n land van geweld, en geweld word die deurlopende metafoor omdat dit in alle verhoudinge en in die skryf self deurwerk. Sulke verhale sus nie tot gerustheid nie en lei nie die aandag liggies weg van alles wat problematies is nie. Maar die behoefte aan engele, hoe onwaarskynlik ook al, is hierin dubbeld dringend.

Resensie

Neklis – P.G. du Plessis

1993. Kaapstad: Tafelberg. R34.95.

- *Hans du Plessis*

Presies wat dit is wat 'n sekere boek net uitlig bo al die ander om hom, is nie altyd sonder meer in woorde vas te vang nie. Dit is net dat party boeke daardie iets het. *Neklis*, P.G. du Plessis se jongste versameling kort tekste hét dit. Dit was vir my pure lekkerlees van voor tot agter.

Na my mening kry 'n mens by hierdie 29 stories iets van Van Melle se soort kortverhale terug, en jy wil al iets van Herman Charles Bosman raaklees. Die Van Melle-gevoel kry jy in die stories se atmosfeer en in baie van die stories self: 'n deernis met en tog 'n afstand van die karakters. Dwarsdeur is die karakters regtige mense – nou nie altyd gewone mense nie, maar tog iemand wat jy voel jy sou kon geken het. Die Bosman-aanvoeling lê vir my veral in die manier waarop Du Plessis telkens 'n storie begin: 'n geselstrant wat veronderstel dat skrywer en leser aan die gesels is oor 'n gemeenskaplike kennis. Die begin van die vertelling is byna altyd onmiddellik besig met die mens waarom dit gaan. Kyk byvoorbeeld hoeveel keer die vertelling met 'n eienaam begin of met die sê-ding van iemand. Die vertellings lewe vir my reg van die eerste sin af.

Vir my kry Du Plessis dit verder ook reg om die gevaar van dié soort skrywery te vermy, naamlik om te verval in die presiese patroon van sy vorige werk, sê dan maar in die patroon van *Koooperasiestories*. Ooreenkoms tussen *Neklis* se vertellinge en vorige werke bestaan daar inderdaad, maar ek lees 'n dieper dimensie in die jonger versameling en 'n mens kry 'n hegter deurloop van 'n tema soos die sieklike gewoonheid daarvan om te lewe asof net die buite-oordele van mense om jou saakmaak. Iets van die afstand tussen mense loop verder deur die bundel. Miskien word dit die duidelikste gesê in die geslaagde "Ek ok", terwyl die leef-soos-mense-verwag-idee sterk spreek uit 'n "n Oordeel oor jouself".

Miskien sou 'n mens dan kon sê dat die titel, en veral dan die subtitel: "Jollies en Smaarties soos uit- en ingeryg ...", die leser op 'n dwaalspoor bring. Ofskoon die vertellings op een vlak sommer na 'n versameling lekkerlees sketse wil kyk, is dit juis op 'n ander vlak nie sommer ligte stories wat aaneengeryg word nie. Juis in die tipiese aanslag van Du Plessis wat lyk na 'n jollie gerygeryg lê 'n stuk sosiale kommentaar wat jou lank na die boek se neersit nog aanpraat.

En dan sou 'n resensent nog vir homself of haarself moet klarigheid kry oor wát dit nou eintlik is wat hy of sy besig is om te lees. Sketse? Vertellings? Kortverhale? In die onvastigheid lê nog altyd vir my die bekoring van Du Plessis se prosa: juis in die aard van die kort prosa lê die geur daarvan: verhaal is dit omdat Du Plessis 'n storie het om te vertel, meestal 'n wonderlike storie, maar dan word dit in 'n losser vertellingstrant aangebied. Miskien moet ons dan van *Neklis* as geselsprosa praat omdat dit die leser as gespreksgenoot bytrek, half of die boek wil sê: "Weet jy."

Dat Du Plessis Afrikaans kan gebruik is lankal duidelik, veral as 'n mens aan sy vermoë om dramadialoog in iets soos *Siener* ... dink. Du Plessis kry dit reg om in gewone Afrikaans ongewone dinge te sê. Daar is iets alledaags in die manier waarop hy Afrikaans gebruik. Iets soos dat Tant Jossie haar woorde "met sugte omraam" of

"... eiers met spek en tamatie sit en wegloseer".

Wat my betref: in *Neklis* is een van die vaste hande in die Afrikaanse prosa aan die skryf: leesbare stories in leesbare Afrikaans. Vir my 'n goeie toevoeging tot die skryfkamer van P.G. du Plessis.

Potchefstroomse Universiteit vir CHO

Review***A Change of Skies – Yasmine Gooneratne***

1991. Sydney: Pan MacMillan. 329 pp.

- *Annette L. Combrink*

Yasmine Gooneratne's first novel is an important text for a number of reasons.

She is Professor of English at Macquarie University in Sydney, Australia, Director of the Post-Colonial Literatures and Language Centre at the same University, and has been awarded the Order of Australia for distinguished service to literature and education – a signal honour for an immigrant and a woman.

The novel is a sheer delight, chronicling in turn the eventful life of Edward, an Asian Grandee, who wrote a journal, edited by his grandson (p. 3), and Jean and Barry Mundy, a Sri Lankan couple who emigrate to Australia to make a new life under strange skies. The events in the Journal, centring on the life of Barry's putative ancestor, are interspersed with the modern-day tale of a professor and his wife settling in at a fictitious Australian university, Southern Cross (but which is wickedly similar to Macquarie). The two tales provide a foil for each other, the first one being a wonderfully tongue-in-cheek rendition of a tale of adventure of a young man who in a rather melodramatic way is forced to take leave of his beloved, and the other a wicked take-off of both university life and life in the suburbs, with cultural clashes abounding. In the story centring on Jean and Barry the narrator alternates between the two of them, with the author's voice recognizably coming from Barry, and yet the author contrives a very clever and disconcerting slippage by assuming, when Jean is the narrator, the voice of a flighty, deceptively innocent housewife, newly arrived in Australia with her stuffy academic husband. In the story of these migrations, Gooneratne slots her novel into the great migratory patterns of the 20th century, with all the concomitant issues. In a newspaper interview she has referred to people being on the move, "little people who didn't intend ever to move out of their little places, people caught up in wars, forced out by economic disasters and human greed, left lost and rudderless" (*The Weekend Australian*, August 17-18, 1991).

The book is deceptive in its seemingly guileless social satire. Gooneratne in the same interview said that

For me, irony isn't just a literary device, it's a form of defence, a means of keeping sane, of protecting the self against what is too obscene or horrible

to contemplate squarely. Irony opens a door from horror into laughter, which helps you keep your emotional balance when passions pull you in different directions (1991:4).

The tone in the book is urbane and sophisticated, and irony plays a decisive role in it, but at times the anger also referred to in the newspaper interview surfaces – anger about overt racism, and a rejection of Asian immigrants which boiled over at her university. This is expressed most scathingly in the episode in the novel when Jean "deconstructs Ron Blackstone" (p. 129) – she plays the guileless, gushing wife until she lapses into a contemporary version of Eliza Doolittle and she ends off the exercise in racist deconstruction with a charmingly enunciated farewell greeting: "May all your chooks* turn into emus, Professor Blackstone, and kick your flaming dunny down".

In the end the book is an absorbingly fruitful reading experience in that she succeeds in conveying to the reader the sense of a merging self, of the process by which the new country finally becomes assimilated, without the rejection of the old. "The final moment of letting go comes when you feel the same kind of affectionate irritation you might feel for the folks back home" (1991:4).

Gooneratne looks at the people in her fictional world with a clear yet not jaundiced eye. She has a razor-sharp wit tempered by a real love of humanity. She has given the postcolonial novel the wonderful twist of making a truly warm and great-hearted book out of material very often fraught with great angst, without missing any of the essential edges of the issues. She involves a wide variety of metatextual elements in the novel, including illuminating mottoes to the chapters, ranging from Swift, to Samuel Johnson, to writers of nineteenth-century travel books and cookbooks. It is a book clearly written by a literary sophisticate; her use of narrative devices might at times even appear to be a little studied, but they are successful in the main. The dust cover on the edition reviewed is a delight, with all the elements of the cultural hodge-podge that is described in the novel represented as framed in a picture – in the same way that Gooneratne frames and juxtaposes the events and people of the novel so expertly.

A novel to be strongly recommended.

Potchefstroom University for CHE

---

* Australians call chickens *chooks* – for no really easily discernible reason. Thus in a restaurant one can order chook wings, etc.